

ЦЕНТРАЛІЗОВАНА БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ м. ОДЕСИ
ЦЕНТРАЛЬНА МІСЬКА БІБЛІОТЕКА ім. І.Я. ФРАНКА
ОРЕАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ.

“Педагог нетлінного життя”

Сковорода Григорій Савич

(1722 – 1794)

**просвітитель-гуманіст,
філософ, поет, перекладач**

(До 300 річчя з дня народження Григорія Сковорода — 2022 р.)
Методико-реферативний матеріал.

Одеса 2022

Верховна Рада України постановляє:

3 грудня 2022 року виповнюється 300 років від дня народження Григорія Савича Сковороди - видатного українського просвітителя-гуманіста, філософа, поета, педагога.

Враховуючи важливість постаті Григорія Савича Сковороди,

Верховна Рада України постановляє:

у 2022 році урочисто відзначити на державному рівні 300-річчя від дня народження Григорія Савича Сковороди.

« Мир ловил меня, но не поймал» Григорій Сковорода.

ПЛАН

1. Становлення філософської системи великого українця.
2. Фундаментальні цінності очима Г. Сковороди.
3. Суперечності світу.
4. «Пізнай самого себе».
5. Г. Сковорода про розумове, моральне та трудове виховання дітей
6. Використана література.

Його ім'ям називають кораблі, наукові заклади, вулиці, населені пункти, його філософська спадщина вивчають представники багатьох країн світу, і разом з тим, він займав виключно мало життєвого простору в матеріальному світі. Духовний світ його - без краю. Він виходив його тисячі верст і увійшов у вічність. Ім'я його - Григорій Савич Сковорода. Скромність його легендарна. Популярність його при житті не знала меж.

Становлення філософської системи великого українця.

“Спадщина Сковороди є свідченням тієї істини, що в тяжкі часи історичних роздоріжж український народ носив у собі негасиму жагу волелюбства, яка виливалась у поезії і роздумах великих мислителів. Спадщина Сковороди є дорогим надбанням української національної і світової культури” (І.Пільчук).

Григорій Сковорода (1722—1794) — найвидатніша постать у культурному житті України XVIII ст. Філософ і поет, педагог і музикант, знавець латини, старогрецької, старосєврейської, польської, німецької, російської мов, він розвинув комплекс ідей, актуальних для свого часу, став не лише ідейним предтечею нової української літератури, а й творцем найзначнішого вчення в історії української філософської думки. Пройшовши складний шлях боротьби із зовнішнім «світом», який, попри всі зусилля, так і «не впіймав» його, Сковорода дійшов висновку, що «коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне

— то й усе світле, щасливе, бажане. Оце є філософія». Саме таку філософію — філософію життя і прагнув створити «український Сократ», гармонійно поєднуючи основоположні принципи своєї філософської творчості та власний спосіб життя.

Своє філософське вчення Сковорода сформував під впливом античної і середньовічної європейської філософії (Фалес, Піфагор, Геракліт, Сократ, Платон, Аристотель, Пліній, Е. Роттердамський); народної творчості (міфи, легенди, думи, перекази, народні прислів'я та приказки); вітчизняного просвітництва (К. Транквіліон - Ставровецький, Ф. Прокопович, С. Полоцький, М. Козачинський, Г. Кониський). За своїм змістом і спрямуванням філософія Сковороди відрізнялася від філософії професорів Києво-Могилянської академії. Розвиваючи традиції Просвітництва, Сковорода відходить від догматичного наслідування своїх учителів, засвідчуючи це вже в загальнофілософській орієнтації. Якщо провідною тенденцією філософських курсів киево-могилянців був аристотелізм, Сковорода тяжів до ідей Платона, який в академії був об'єктом критики. Якщо професори акцентували увагу на дослідженні проблем онтології та гносеології, що розглядались у контексті зовнішнього світу, то Сковорода зосередився на етико-гуманістичній проблематиці: у нього на передньому плані не світ, а людина і духовне начало в ній. Всупереч своїм учителям, які зводили небесне до земного, возвеличуючи не лише розум, а й земне життя людини, він підносив природу до Бога, засвідчував другорядність людської плоті й понад усе ставив у людині істинно людське — духовність, дух, зводячи до них сутність людського життя. На відміну від науково-освітніх праць професорів Києво-Могилянської академії просвітницька філософія Сковороди мала яскравий етико-гуманістичний вияв.

2.Фундаментальні цінності очима Г. Сковороди.

Сковорода створив власну філософську систему специфічний стиль і форму філософського мислення. Його філософствуванню властиве органічне поєднання художнього і раціонально-абстрактного світоспоглядання. Наслідком такого поєднання став універсальний алегоризм (іносказання), у якому предмети і явища осмислюються не в сукупності властивостей, не в цілісності, а лише в абстрактно-схематичному образі їх як символи. Один із найавторитетніших дослідників його творчості Д. Чижевський писав: «Філософічний стиль Сковороди — це своєрідний поворот філософічного думання від форми мислення в поняттях до якоїсь первісної форми мислення в образах та через образи. Він повертається від термінологічного вжитку слів до символічного їх вжитку. Сковорода пристосовує скарб філософської термінології до свого стилю думання: поняття стають символами». Наслідуючи традиції неоплатонізму і християнської символіки зтців церкви, німецьких містиків та українських мислителів доби Київської Русі, Просвітництва, Сковорода розглядає символи як «іпостась істини», як те, що допомагає пізнати неземне, відкриває нове бачення речей. У нього символи не мають твердого, усталеного значення, а постають як певна множинність значень, межі яких то суміжні, то перехреснюються, а інколи просто суперечливі. Та це не завадило

йому, використовуючи образно символічне мислення, вести напружений діалог із власним сумлінням у пошуку правди, добра й істини, що було в руслі тогочасних культурних вимог. Відповідав принципам барокової культури й антитетичний метод філософування Сковороди.

Антитетика — метод зведення суперечливих тверджень, жодному з яких неможна надати переваги. Антитези, вважав він, утворюють все у світі, складаючись у єдність: «... утворюють єдине: їжу — голод та не-сить, зима й літо — плоди. Тьма й світло — день. Смерть і життя — всяк створіння». Прагнучи створити практичну філософію, Сковорода не приділяв належної уваги теоретичній довершеності, формальній систематизації своїх ідей. Тому про його метафізику, онтологію чи гносеологію можна говорити лише з певним застереженням, оскільки він не дав повної аргументованої відповіді на всі питання, які міг би поставити філософ. Це аж ніяк не є результатом необізнаності Сковороди в філософії. Це наслідок його слідування філософській традиції, започаткованій ще еллінами, коли гідним філософи мишкали лише певний, чітко окреслений ракурс бачення світу, у центрі якого — людина.

3.Суперечності світа

Одним із основоположних принципів філософської системи Сковороди є вчення про двонатурність світу. Згідно з ним все суще складається з двох натур — видимої і невидимої, тобто матеріального й ідеального, тілесного і духовного, мінливого і вічного, залежного і визначального тощо. «У цьому цілому світі, — писав Г. Сковорода, — два світи, з яких складається один світ: світ видимий і невидимий, живий і мертвий, цілий і роз- падливий. Цей — риза, а той — тіло. Цей — тінь, а той — дерево. Цей — матерія, а той — іпостась, себто основа, що утримує матеріальний бруд так, як малюнок тримає свою барву. Отже, світ у світі то є вічність у тлінні, життя у смерті, пробудження у сні, світло у тьмі, у брехні правда, у печалі радість, в одчаї надія». Тезу про двонатурність світу Сковорода повторює сотні разів із десятками відтінків, беручи в основу антитетичне розуміння буття як єдності протилежностей. Видимий матеріальний світ (Сковорода називає його по різному: «матерія», «стихія», «земля», «плоть», «тінь», «ніч», «смерть», «попіл», «пісок» тощо) — це лише бліде відображення невидимого світу, який є реальним. Невидиму натуру або вічність, дух, істину він розуміє як Бога, нематеріальну основу всіх речей — як вічну і незмінну першооснову всього існуючого. Але невидима натура існує лише у видимій. Тобто обидві натури невід'ємні, взаємопов'язані. Оскільки невидима духовна натура існує поза простором і часом, то вічною є і тінь її — матерія, як постійною є і їх взаємна боротьба. З того, що в усьому сущому існує два єства — невидиме і видиме, Сковорода робить висновок про неможливість зникнення чи загибелі чого-небудь. Загинути нічого не може, воно лише втратить свою тінь. І пояснює це аналогією: художник намалював оленя, потім

стер фарби. Малюнок зник, а образ оленя не може зникнути. Принцип двонатурності світу Г. Сковороди органічно пов'язаний з його вченням про три світи. Спираючись на давню філософську традицію (античну, натурфілософію М. Казанського, Д. Бруно, філософські курси києво-могилянців, зокрема С. Полоцького), він поділяв усе суще на три специфічні види буття — «світи»: великий, або макрокосм (Всесвіт); малий, або мікркосм (людина); світ символів, або Біблія. Великий світ — складається із численних світів як «вінок із віночків», першоосновою якого є чотири елементи — вогонь, повітря, вода й земля. Макрокосм Сковорода поділяв на старий світ (бо його давно всі знають) і новий світ, що відкривається лише тим, хто за видимим бачить невидиме. Тому новий світ він тлумачить як вічний, незмінний, а старий світ — як мінливий, рухливий. Однак питанням великого світу Сковорода надавав небагато уваги: рівно стільки, скільки необхідно для

розуміння проблем малого світу — людини як центральної ідеї його філософії. Філософ - гуманіст* письменник-демократ, мудрець і вчитель, незважаючи на віддаль віків, промовляє до своїх нащадків. Як наш сучасник, засуджуючи віджиле, вітаючи нове. Стверджуючи хвалу трудовому натхненню як джерелу радості, щастя. Григорій Сковорода ще за життя став легендою. До Шевченка не було в Україні популярнішої за нього людини. З цього приводу Микола Костомаров писав: Мало можна вказати таких народних постатей, якою був Сковорода і який би так пам'ятав і поважав народ. На всьому обширі від Острогозька до Києва, у багатьох будинках висять його портрети. Його мандрівне життя є предметом оповідань і легенд...” “Він жив, як і вчив, і вчив, як жив”. Глибоко впевнений у своїй правді, незламний у своїх переконаннях Григорій Савич Сковорода пройшов крізь другу половину XVIII ст., як буревій, глибоко сколихнувши основи громадської думки.

4. «Пізнай самого себе».

Вчення про малий світ — основа його філософської системи. Сутність малого світу — людини (як і великого) Сковорода розкриває, виходячи з концепції двонатурності світу. У людині, як і в усьому існуючому, є видиме і невидиме, тілесне і духовне, тлінне і вічне, зовнішнє і внутрішнє. Свого справжнього вияву, власне людського буття людина набуває не з появою тілесності з її чуттєвими властивостями, а лише за умови досягнення нею невидимості, глибинних внутрішніх духовних джерел. Тому принцип «пізнай себе» проходить крізь усі його філософські твори.

Він постійно повторює: «побач самого себе», «слухай себе», «поглянь у себе самого».

У духовному самопізнанні Сковорода вбачав ключ до розкриття таємниць буття світу і самої людини. «Якщо хочеш виміряти небо, землю і моря — повинен

спочатку виміряти себе» («Наркіс»). Процес самопізнання, спрямований на осягнення невидимої натури в людині, він розглядав як Богопізнання. Істинна людина і вічність, Бог та Христос — суть те саме, стверджував Сковорода. Допомагає людині пізнати в собі Бога Біблія, або третій світ — світ символів, як самотійна реальність. Біблія, на думку Сковороди, «є аптека, набута Божою премудрістю, для лікування душевного світу, не виліковного жодними земними ліками». Мудрість, виражена в Біблії, випробувана віками, тому заперечувати її — нерозумно. Водночас він застерігає від буквального тлумачення змісту Біблії, оскільки, окрім зовнішнього вияву, тобто словесних знаків, вона має втаємничений духовний, невидимий світ.

Сковорода поділяв точку зору, згідно з якою давні мудреці передавали свої думки не словами, а образами, тобто символами. Тому Біблія для нього — особливий світ символів, центральним серед яких є Сонце, що символізує істину, вічну натуру, або Бога. Головна мета кожного символу Біблії — допомогти людському розуму пізнати духовні начала, невидимості. Тож завдяки третьому символічному світові невидимий світ стає видимим, досяжним для людського сприймання.

Отже, вся філософська система Сковороди у своєму внутрішньому єстві пронизана антитезами видимого і невидимого світів, що постають у найрізноманітніших ракурсах. Це засвідчує, з одного боку, сприймання буття всього сущого у стані постійного неспокою, взаємодії протилежностей, а з іншого — така антитетичність є вираженням абсолютної повноти буття, в якій зливаються протилежні ознаки, які містить у собі все існуюче. З огляду на таку світоглядно-методологічну позицію Сковороди Д. Чижевський назвав його найвизначнішим представником традицій античної та християнської діалектичної методи.

Принцип двонатурності світу й ідея трьох світів Сковороди підпорядковані основному об'єкту його філософування — духовному світу людини, проблемі її щасливого буття. Звідси й глибока етизація його філософського вчення, виразна етико-гуманістична спрямованість. Сковорода переконував, що кожна людина спроможна досягти щастя шляхом морального самовдосконалення, актуалізуючи в собі «внутрішню людину» — Бога. Центром цього складного процесу є серце — духовна субстанція, джерело життєдіяльності людини, яке він ототожнює з Богом, Словом Божим, розрізняючи водночас «досконале серце», «нове», що зазнало духовного переродження, і «старе серце», що передуює народженню нового.

Необхідною передумовою на шляху людини до щастя, є дотримання нею принципу «спорідненої» («сродної») праці — її відповідності тому вищому, розумному і справедливому началу, що визначає сенс людського буття. У діалозі «Алфавіт, або буквар світу» Сковорода стверджує, що кожна людина має свою

природу, свій особливий нахил до «сродної» собі справи, який неможливо змінити, оскільки вони є виявом у людині вічної, невидимої натури. Людина здатна лише пізнати її, а пізнавши, обрати собі заняття і життєвий шлях, споріднені з «Іскрою Божою».

За таких обставин вона уникне рабства видимої «сліпої натури» з її неодмінними похідними — жадобою багатства, влади, слави, іншими згубними пристрастями, які несуть не щастя, а лише його привид, сіючи сум нудьгу, непевність, незадоволення, страх тощо. Натомість «споріднена» праця дає людині впевненість, відчуття повноти свого буття, душевний спокій, веселість духу тощо. Будучи легко здійсненою, «споріднена» праця приносить людині насолоду не стільки своїми наслідками, винагородою чи славою, як самим своїм процесом. Вона не лише забезпечує людське матеріальне благополуччя, а й є важливим засобом духовного самоутвердження, самовдосконалення людини, здоров'я її душі, а отже, і щастя. Саме щастя вбачав філософ у чистоті сердечній, у рівновазі духовній, утверджуючи це своїм власним життям.

б. Григорій Сковорода про розумове, моральне та трудове виховання дітей.

Розумовий розвиток людини, за Григорієм Сковородою, необхідний для пізнання навколишнього світу і самої себе - щоб дійти до істини. Джерелом усіх знань він вважав досвід, практику, життя. Природно, що вчений обстоював необхідність навчання всіх дітей, незалежно від їх соціального стану. Загалом школи мають бути рідномовними та доступними для навчання. Крім рідномовності, вчений обґрунтовував необхідність таких навчальних принципів, як доступність, зв'язок навчання з практикою, врахування інтересів кожної особистості.

До змісту освіти педагог включав граматику, математику, фізику, механіку, музику, філософію, медицину, юриспруденцію, географію, іноземні мови, хімію, астрономію, землеробство, мораль.

Чим глибше і повніше оволодіває людина знаннями, тим більшу потребу вона відчуває відчуває у них.

Певний інтерес становлять поради Сковороди щодо роботи над книгою. Основою навчання Сковорода вважав наявність інтересу, бажання пізнати нове, до чого має спонукати вчитель. Серед засобів та методів навчання педагог виділяв лекції, доповіді, бесіди, розмови, диспути. В процесі навчання треба, на його думку, враховувати нахили і здібності дітей, вікові та їх індивідуальні особливості.

Заслужовують на увагу нетрадиційні форми навчання, що їх використовував сам педагог-просвітитель. Це уроки серед природи з вихованцями Харківського колегіуму, просвітницькі уроки серед простого люду. Щодо останніх, то саме

під час проведення таких педагог розмірковував про право люди на свободу, щастя та гідний спосіб життя. Дещо по-новому Сковорода використовував листування як метод навчання. В численних своїх листах він, враховуючи яскраву самотність й індивідуальність кожного з своїх учнів, надавав їм конкретні поради у роботі з книгою, із її питань самоосвіти та самовдосконалення.

Сковорода одним з перших в українській педагогіці звертається до особистості вчителя. На його думку, вчитель має насамперед передбачати і сприяти розкриттю та формуванню у процес навчання природних нахилів та можливостей дитини. Важливим у цьому зв'язку є його положення про взаємоповагу і дружбу між учителем і учнем.

Вчитель, вихователь має бути нерозривно пов'язаний з народом. Учитель - це дбайливий садівник, який, активно втручаючись у природний хід розвитку вихованця, веде його по наперед наміченому шляху. Але для того, щоб педагог добре виконував свої обов'язки, він сам повинен мати "спорідненість" до вчительської діяльності, до місії наставника молоді.

Зазначимо, що й сам Сковорода був у свій час прекрасним вчителем, чудовим майстром бесід на різноманітні моральні теми. У викладанні в Переяславському та Харківському колегіумах, у бесідах з простими селянами, в листах до учнів і друзів просвітителю показав високі зразки логічного, вдумливого й дієвого переконання.

До вчителя мислитель ставив великі вимоги: насамперед глибокі знання, відданість своєму народу, гуманність, повагу до тих, кого він навчає, здатність переконливо володіти словом, терплячість, безкорисливість та ін.

Спираючись на народне розуміння праці, педагог обстоював необхідність підготовки дітей до "спорідненої" трудової діяльності. За його переконанням, краще бути талановитим бондарем, ніж бездарним письменником. Природно, що в праці людина з найбільшою повнотою реалізує свої можливості, приносячи найбільшу користь суспільству. Саме через працю реалізується моральне самовдосконалення людини.

За Сковородою, успіх у діяльності людини зумовлюється не лише її здібностями, а й такими якостями, як працьовитість, терплячість, вміння володіти собою, поміркованість, доброчесність, справедливість, доброзичливість, вдячність, скромність, бадьорість духу ("кураж"), а також гуманізм та милосердя.

Моральне виховання має спиратися на відзначенні подяки.

"У подяці заховалося всяке благо як вогонь і світло причаїлося в кремені. Вірую і сповідаю. Бо хто зможе покласти руки на чуже, якщо раніше не загубить

вдячність, як вдовольняється власним своїм, котра посилається їй від Бога? З невдячності смуток, неувага і жадоба, з жадоби - заздрість, а з заздрості - лестощі, розкрадання, кровопролиття і всяка прірва беззаконів".

Запорукою успішного виховання дітей, за Сковородою, мають бути добрі настанови, викорінення поганих звичок. Він рекомендував у зв'язку з цим такі методи виховання, як бесіда, роз'яснення, приклад, поради та ін. Виховуючи дітей, радив він, необхідно вдаватися до переконань, привчати їх критично аналізувати свої вчинки.

Великого значення у розвитку мотивації моральної поведінки особистості Сковорода надавав почуттям. Останні найяскравіше виявились у його вченні про "серце" людини. Серце, за Сковородою, - це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність, очевидно, полягає в тому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають глибоко інтимними, задушевними. Вони, виходячи із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

Визначальним у моральному вихованні, за його переконанням, є формування звичок високоморальної поведінки молоді, оскільки звичка "не в знаний живет, но в делании". Результатом морального виховання є особистість, котра прагне стати кращою. Виходячи з цих положень. Сковорода звертає також особливу увагу на виняткове значення поваги і любові до дітей, гуманного ставлення до них з боку батьків старших, вчителів.

Загалом виховання, за повинно здійснюватися насамперед через працю, яку Сковорода вважав основою суспільного життя, як "начало" і "вінець" щастя, як сенс життя людини.

Вплив на сучасників та настанови для нащадків

Григорій Сковорода мав величезний вплив на своїх сучасників і на даліше українське громадянство, і то не тільки своєю етичною наукою, а головним чином своїм життям, в якому слово ніколи не розходилося з ділом: його вчення було в повній згоді з його життям.

Невважаючи на те, що творів Сковороди не друкувалося, вони ширилися через переписування. «Сковороді не треба було шукати читачів, — вони його шукали: в нього знаходилися такі гарячі прихильники і пропагатори, що навіть через газети сповіщали, закликаючи до себе охочих читати твори українського філософа...»

За життя Г. Сковорода не мав широкого читача, не бачив свої твори надрукованими, проте був живим сучасником і активним учасником інтелектуального руху, що охопив Лівобережну. Те, що залишив він нам у

спадок,- це цілюще, життєдайне джерело, з якого черпатимуть наснагу ще десятки нових поколінь.

У 72 роки поет пішки пройшов триста верств аж до Орловщини, де жив його учень і приятель Михайло Ковалинський, щоб передати йому рукописи своїх творів. А повернувшись 29 жовтня 1794 року, зупинився в селі Іванівці (в маєтку діди́ча А. І. Ковалівського), був веселий, балакучий, згодом вийшов у сад і край дороги став копати яму. "Що це ви робите, Григорію?" — запитали здивовано друзі. "Та копаю собі могилу, бо прийшов мій час". Коли ж гості розійшлися, Сковорода помився, переодягнувся в чисту білизну, ліг на лаві й... заснув навіки.

Через 20 років прах його було перенесено в сад, до пам'ятника господарям маєтку. Там і нині зберігається його могила з написом на камені: "Світ ловив мене, та не спіймав".

Український народ глибоко шанує і береже пам'ять про видатного мислителя. Шанувальники його таланту щорічно у Переяславі збираються на "Сковородинські читання". У райцентрі Чорнухи, де народився Сковорода, діє літературно-меморіальний музей, місцевій школі присвоєно ім'я Г.С.Сковороди. У Києві на Конtrakтовій-площі встановлено пам'ятник. Погруддя прикрашає також одну із станцій київського метро. Його іменем названі Харківський педагогічний інститут, вулиці у Харкові, Полтаві, Одесі та інших містах.

Відзначаючи 300-річчя від дня народження Григорія Савича Сковороди в бібліотеках потрібно оформити книжкові виставки, провести масові заходи.

Рекомендуємо книжкову виставку "Г.С.Сковорода - український філософ і письменник /1722-1794/".

Пропонуємо провести ряд заходів по даній темі:

1. Літературно-музичну композицію - "Народний мудрець Григорій Сковорода" - (Позакласний час.-2007,-№ 10,с.29-31)
2. Ряд виставок, таких як: виставка - диспут - "Мир ловив мене, но не поймал" - (про життя і творчість Г.С.Сковороди) , виставка одного автора "Великий подвижник".
3. Беседа-полемика "Місце Г.С.Сковороди в історії громадської думки та літератури", «Сковорода як філософ, вчений, педагог, народний філософ, поет - гуманіст».
4. Перегляд музикального кліпу «О покою наш небесний» із збірки «Сад Божественних пісень» (слова Г.С. Сковороди, Виконують Тетяна Лобода (бандура) та Микола Береговий (альт), 1991 р.)

Під час підготовки заходів можна використовувати сценарії за посиланням в інтернеті :

5. file:///C:/Users/Fn8/Desktop/СКОВОРОДА.%20До%20250-риччя

6. file:///C:/Users/Fn8/Desktop/СКОВОРОДА.%20До%20250-риччя/Сценарий

Список використаної літератури

1. Багалій Д. 1. "Український мандрівний філософ Г. Сковорода". К., 1992.
2. Таранов П. „120 філософів”, - С., 2002.
3. Філософська думка в Україні. Бібліографічний словник. - К., 2002.
4. Григорій Сковорода: дослідження, розвідки, матеріали., - К., 1992.
5. Сковорода Г.С. Український мислитель. - К., 1992.
6. Тисяченко Г. "Народний філософ-учитель Г.Сковороди." К., 1922.

Ілюстративний матеріал:

Пам'ятник Г. С. Сковороді в м. Лохвиці на Полтавщині. Скульптор І. П. Кавалерідзе.

Кімната музею в с. Сквородинівці, де в останні роки жив Г. С. Скворода

До 240-річчя від дня народження Г. С. Сквороди (1962 рік) у 1960 році в кімнаті, де жив і помер мислитель, було організовано меморіальний музей Г. С. Сквороди на громадських засадах.

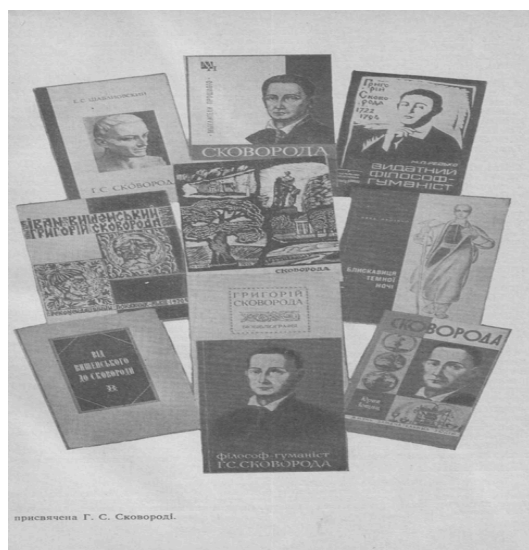
Скворода серед селян. Художник Л. І. Шматько.

Ювілейні видання творів Г. С. Сковороди

Ювілейна література

Григорій Сковорода на поштових марках, банкнотах, монетах

Поштова марка СРСР, присвячена Г. С. Сковороді, 1972 рік

Поштова марка України присвячена Г. С. Сковороді, 1997 рік

500 гривень Національного банку України зразка 2006 року (лицьовий бік). Фон центральної частини банкноти утворює зображення фонтану з написом «Не равное мѣ равенство» — авторського малюнку Григорія Сковороди до твору «Ознаки деяких спорідненостей» з Діалогу «Розмова, названа Алфавіт, або Буквар миру»

Срібна пам'ятна монета НБУ 1 мільйон карбованців, 1996 року

